

Takovi su naši mornari

Kap. korv. Vladimir Konestabo, Split

Spuštao se suton. Brodovi su se lagano ljuljuškali u vezu. Život je u luci nekako utihnuo i samo se na jednom od onih mnogih postrojenih uz obalu u besprijekornom redu, čuo ujednačeni šum motora.

— Sutra se spremamo na vožnju — reče mi drug, učini-
nivši pokret glavom prema svojoj jedinici, što je bila
vezana ispred nas.

Već sam navikao da ne pitam više od onoga što bi
po dužnosti morao da znam. Nisam ga pitao gdje će. Ali,
znao sam, negdje će na zadatak, svejedno da li u Sred-
njem ili u Sjevernom Jadranu . . .

— Sada vam je lakše — rekoh. — Zima je prošla, a
ova posljednja bila je teža od ostalih. Nadovezali smo
razgovor o teškim i napornim zimskim vožnjama, o prim-
jerima zalaganja mornara, o njihovoj ljubavi za more i
brod.

Ovaj kratak razgovor naveo me na razmišljanje o po-
znatim likovima mornara, članova SKJ i neorganiziranih,
koji su živjeli ili žive u našim jedinicama. Mnogi su časno
odslužili svoj rok i danas već nisu mornari Ratne morna-
rice. Ali, svejedno, njihovi primjeri i podvizi pokazuju,
sasvim zorno, kako se odgajaju naši mornari, u znaku
hrabrosti, odanosti i bezgranične ljubavi prema svome na-
rodu.

Našao sam ih zabilježene na stranicama štampe,
brodskih dnevnika, u ličnim zabilješkama. Mnoge podvi-
ge moram i propustiti, jer ih ima bezbroj. Nisam ih izabi-
rao u nastojanju da primjeri budu od ove ili prošlih go-
dina. Događaji su karakteristični i iznosim ih listajući, pri-
sjećajući se tih likova, u danima kada naša Armija slavi
svoj jubilej — petnaestgodišnjicu.

UNATOČ OPASNOSTI PO ŽIVOT

Škrtno riječima, u brodskom dnevniku jednog torped-
nog čamca zabilježeno je pred nekoliko godina:

. . . 0400 — Požar u motornom prostoru, pa odmah
nakon nekoliko minuta ruka oficira je zabilježila — . . .
Požar pogašen.

Bila je hladna, decembarska zima, sjećam se, nazvao
sam tada jedinicu da bih mogao da opišem događaj za
svoj list, da bi se i mi time odužili drugovima. Dobio sam
nepotpune, ali ipak dovoljne podatke, koje mogu i sada
da dodam suhim riječima iz brodskog dnevnika.

Nešto poslije četiri sata ujutro posada torpednog
čamca bila je na nogama. Trebali su da isplave na za-
datak.

Udvojcima su već bili skinuti. Motoristi — stariji vod-
nik prve klase Dražić i mornar Boško Radinović poslo-
vali su oko svojih motora. Boško je povukao ručku na
razvodnoj ploči da bi upalio motor. Odjeknuo je zvuk
motora. Međutim, dogodio se udes, koji se začas mogao
pretvoriti u katastrofu. Iz električnog kabela je pri palje-
nju motora izletjela iskra i zahvatila benzinske pare, kojih
ima uvijek u prostoru. Radinović je za tren planuo i mo-
rao je da pobjegne na palubu. Brzo su na njega nabacili
dolamicu i spasili ga od većih opekotina. Plamen mu je
ipak zahvatio ruku i opržio je, kao i desnu stranu obraza.

A šta se događalo u motornom prostoru? Sve je po-
čelo da gori. Da su kaljuže i prostor bili kojom nesrećom
prljavi, plamen bi bio još nemilosrdniji. Stariji vodnik
Dražić nije izlazio iz prostora. Odlučio se da prije izgori
nego napusti svoje motore na milost i nemilost plamena.
Dohvatio je vatrogasni aparat, ali mu nije uspijevalo da
otvori zapornik. Bacio je aparat ustranu, dohvatio pokrivač
sa kojim se motori pokrivaju kada nisu u pogonu. Sa
njime je ugušivao požar.

Plamen je već bio obuhvatio gumenu cijev što vodi
benzin iz rezervoara u motore. Eksplozija je bila vrlo bli-
zu. Ali, prisebnost i hrabrost vodnika Dražića pomogli su
u ovom momentu. Dražić se sa svojim tijelom i pokriva-
čem bacio na kabel i gušio vatru. I oni na palubi brzo su
odlučivali. Mornari su skočili sa vatrogasnim aparatima u
prostor, polili pjenom mjesta požara i vodnika Dražića —
i ugušili požar.

A zamislite da nije bilo ovakve hrabrosti vodnika
Dražića, usprkos tome što je velika opasnost bila oči-

gledna! Sigurno je da bi katastrofa bila neizbježna i ne
samo za ovaj čamac, već i za ostale, koji su se nalazili u
vezu do njega.

Dugo se pričalo o ovom događaju. Drugovi su priča-
jući događaj i u pohvalu Dražića rekli: Član je Partije.
Borac od 1943. godine.

Našao sam zabilježen i ovaj događaj. Tada su plovne
putove na Jadranu još ugrožavale morske mine, posijane
sa strane okupatora, planski i bez plana.

Mornari su po nevremenu posli da unište jednu luta-
juću minu. Brod se približavao određenoj poziciji, ali
zbog jakih valova i vjetra nije bilo lako opaziti minu. Te
okolnosti dovele su cijelu posadu u nezgodan položaj.

Mina, koja se izgubila pod valovima iznenada je opa-
žena na jedan metar od pramca broda. Sudar je bio ne-
minovan; do eksplozije još samo jedna sekunda . . . Na-
petost i očekivanje nije omelo hrabre mornare da izgube
prisutnost duha. Za tren, držeći se čvrsto za ogradu pa-
lube, mornar Perić bacio se donjim dijelom tijela u mo-
re u namjeri da spriječi udar mine o trup broda. Gvoz-
dena masa, pokrivena školjkama približavala se vrho-
vima nogu, koje su jedva uspjele da dotaknu površinu
mine. Krajnjim naprezanjem mina je odgurnuta. Poslije
nekoliko minuta bila je uništena. Mornar Perić spasio
je drugove i brod od nesreće.

Ali, ovo je samo jedan od mnogih detalja iz rada
naših минера. Još se sjećam jednog sličnog slučaja kad
je jedan mornar tijekom odgurnutog mino od minolovca,
koji je havarisao i zanošen vjetrom i strujom došao
do minskog polja. A što da se kaže, koliko je trebalo
muke da se Jadran očisti od mina? Bilo ih je posijano
na rutama oko 8000 i sve su uništene. Naši plovni pu-
tovi su već nekoliko godina potpuno sigurni. Na tome
mukotrpnom poslu (a tko je promatrao minolovce na
njihovom zadatku, ili pak radio, taj to dobro zna) dalo
je svoje živote 15 drugova минера — mornara i oficira.
Oni su nam primjer kako se izvršavaju zadaci, unatoč
opasnostima po život, što su vrebale svakog časa.

ZA SVOG DRUGA . . .

Drugarstvo, to je ono što se presađuje u naše mla-
de generacije, koje svake godine stižu u našu Armiju. I
to ono pravo, po uzoru na NOB. I tu imamo niz primje-
ra, od kojih samo o nekima.

Tog dana remorker je po buri trebao da otegli neke
čamce i splavi. Sa takvim tegljem je bilo vrlo teško ma-
nevrirati. Na svaka dva čamca nalazio se po jedan voj-
nik, koji je pazio da vezovi ne popuste.

Čim su izašli na otvoreno more, valovi su počeli
da valjaju čamce i da ih pomalo pune vodom, tukući
svom žestinom o njihove strane. K tome još pri vožnji
naprijed, pramci su se sve više zarivali u more.

Zadnji čamci su se već bili dosta napunili morem i
vožnju je trebalo prekinuti. Valovi koji su sve jače na-
dolazili počeli su se poigravati s čamcima. Zadnja dva
čamca su se potpuno napunila i prevrnula, a s njima i
vojnici, koji se nalazio u zadnjem. Za nesreću, taj drug
bio je veoma slab plivač. More je bilo hladno i valovi-
to, a on odjeven u šinjel, sa čitavom odjećom i obućom
na sebi, pa mu je to još više otežavalo da upotrebi i
ono malo znanja u plivanju, što ga je imao. Snaga ga je
napuštala, a uslijed valova čas bi potpuno zaronio, pa
opet izronio tek za pola glave.

Mlađi vodnik August Plevelj se u tom teškom tre-
nutku, kad ih je sve mučila pomisao da je drug izgubljen,
ipak najbolje snašao. Brzo je sa sebe skinuo cipele i
nešto odjeće, pograbio pojas za spasavanje i bacio se
u more. Dosta se mućio dok je preplivao oko sto me-
tara, kolika je bila udaljenost prevrnutih čamaca od
broda. Ali, najvažnija mu je bila pomisao kako da spa-
si druga.

Kad je doplivao do prevrnutog čamca, dobacio je
drugu pojas za spasavanje, za koga se on grčevito uhva-
tio. Tada je Plevelj došao u mogućnost da mu slobodno
pomogne da bi se održao na površini. Omogućio mu je

da se uhvati za čamac, dok je u međuvremenu stigao i čamac sa broda i spasio vojnika.

Jednog dana uputila su se dvojica ribara na ribanje malim ribarskim čamcem. Bilo je oko osam sati ujutro. Otisnuli su se daleko na otvoreno more. Ali, zahvatila ih je oluja. Namjeravali su da se vrate. Međutim, uslijed uzburkanog mora i jakog sjevernog vjetra čamac se prevrnuo. Ribarima je slabo polazilo za rukom da se plivanjem dočepaju obale.

Desetar Kovačić, budno vršeći dužnost signaliste na jednoj osmatračkoj stanici, primijetio je ovaj događaj na moru. Brzo je o tome izvjestio svoju komandu i stigla je pomoć navrijeme. Brod koji je spasio ribare dovukao je i čamac do obale, u jednu od obližnjih uvala. Jedan od ribara je tom prilikom rekao: »Volio sam naše mornare i do sada, a od sada ću ih voliti još više, jer su mi spasili život«.

Možda ovi primjeri još u potpunosti ne pokazuju kakvo je shvaćanje drugarstva u našim jedinicama. Međutim, ovome se može dodati čitav niz epizoda i događaja iz naših jedinica, pa i sitnih, svakodnevnih primjera, koji su ravni onima iz borbe, kada je drug za druga bio spreman da dade i život.

Šta da se kaže, recimo, o činjenici da je nedavno na stotine pripadnika naših jedinica dobrovoljno dalo krv. Oni znaju da će ta krv biti namijenjena ugroženim životima. Nije čudo što je bilo primjera da se javljala čitava jedinica kad bi zatrebalo u bolnici da se dade hitno krv za spas života operiranog, ili ranjenog. Takvih primjera je, recimo, u Puli bilo nekoliko.

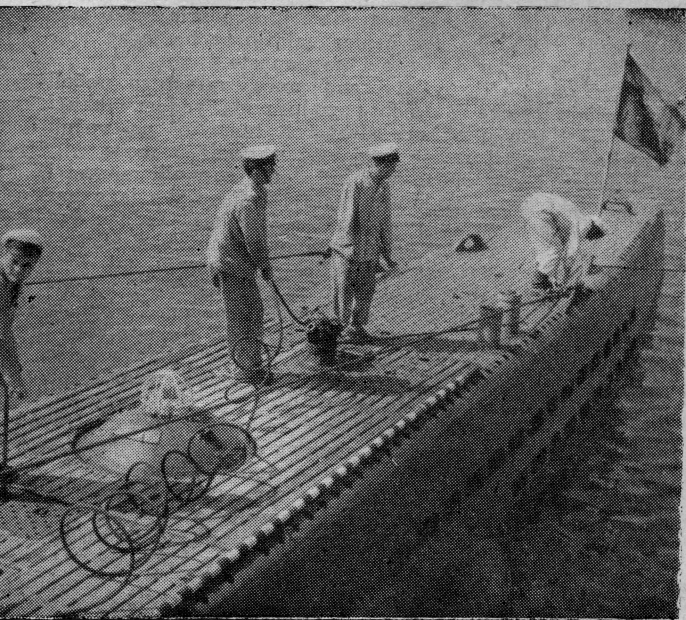
UPORNO I TOČNO

Našao sam zabilježen i ovaj slučaj. Vojnik Jože Čaudar vraćao se sa odsustva. Stigao je u jednu našu pomorsku luku, iz koje je trebao da nastavi put za svoju jedinicu. Sutradan je trebao da bude u kasarni, I kad je već računao da će se ukrcati, pa naveče stići u jedinicu, bio je neprijatno iznenađen. Brodski red plovidbe bio je promijenjen. On o tome nije znao. Zamislio se šta da radi.

Pošao je duž obale, Raspitivao se za neki brod ili trabakul, koji bi slučajno išao na njegov otok, ali je svuda dobivao negativan odgovor. Doznao je da za jedan sat ima brod, ali za susjedni otok.

Poslije jednog sata Jože je sjedio na tom brodu i razmišljao o tome, šta mu se desilo. Našao je još samo jedno rješenje: prepješačiti do svoje jedinice. A to je put od oko 60 kilometara.

Ujutro u 6 sati vojnik Jože Čaudar javio se dežurnom u jedinici da je stigao sa odsustva.

Pripreme za vez na podmornici

— Pa odakle ti sada kada nema broda? — upitao ga je ovaj.

— Pješke — kratko je odgovorio umoran vojnik.

Sutradan su vojnici u svim jedinicama doznali za vojnika, koji je za 12 noćnih sati propješačio uzduž otoka, da bi navrijeme stigao sa odsustva. To je ustvari bio samo jedan primjer, na kome se pokazuje lik odgojenog, točnosti vičnog vojnika. Jože nije član SKJ. Komanda ga je pohvalila.

Na ovom primjeru ne odražava se samo točnost već i upornost svojstvena našim mornarima i vojnicima. Ni je rijetko da u izvještajima komisija u remontnim zavodima čitamo: Posada tog i tog broda zaslužila je pohvalu i da se istakne za primjer ostalima, kako treba da se čuvaju povjerenja sredstva . . . Pohvaljujemo ih, također, za uporan rad na osposobljavanju svoga broda za plovidbu i nastojanje da radovi na njemu budu obavljeni što prije i temeljitije . . .

Mogli bi tu naredati: »Galeba«, razarače, torpedne čamce i ostale. Zahvaljujući takvom radu, dosada je uvijek bio slučaj da su brodovi bili spremni prije roka za zadatak. A radilo bi se i po cijeloj noći.

Date su hiljade radnih sati na uređenju brodova, što predstavlja milionske uštede. To zaslužuje svaku pohvalu.

POSTENJE IZNAD SVEGA

U mjesecu augustu 1955. godine, otvoren je u odsjeku za unutrašnje poslove jednog našeg lučkog grada dosije provalnika, zahvaljujući poštenju pripadnika Ratne mornarice.

Mornar Veljko Raspođić prolazio je u ranim poslijepodnevnim časovima ulicama Rijeke. Nije susretao mnogo ljudi, jer se u to vrijeme oni obično odmaraju poslije napornog dnevnog rada, a bilo je ljetno doba. Idući ulicom, razgledao je izloge. Odjednom se pred njim ukazala neka osoba. Zagledao je šta taj čovjek radi na suršjednom izlogu.

Radilo se o provalniku. Otključavao je izlog jedne radnje i brzo trpao u džep ukradene stvari.

Rijetki prolaznici riječkim ulicama imali su prilike da gledaju rijetku sliku. Mornar, sa kapom u ruci, trčao je ulicom, a pedeset metara ispred njega jedan neobrijani, sav zajapuren čovjek, zaplašen. Trka se bila produžila oko 15 minuta. I najzad provalnik se našao u čvrstim rukama mornara.

— Pusti me, družo, podijelit ćemo . . .

Mornar se uzdržao. Prva pomisao mu je bila da udari provalnika za uvredu. I bolje što nije prljao ruke.

Epilog ove trke bio je ovaj: drski lopov dobio je na ruke lisice, a Veseljko Raspođić čvrst stisak ruke milicionera. Ali, ne! Mornaru su nudili vlasnici radnje nagradu, a on ju je odbio sa riječima: »To bi učinio svaki mornar«.

Primili smo nedavno jedno pismo, koje nam je poslao kapetan Vladimir Štrbac. Iznosim ga u cjelini, jer vjerno pokazuje odgoj naših ljudi u Armiji.

»Dok je padala jaka kiša, na vrata moга stana zakucao je netko. Mislio sam tko bi to mogao da bude, po ovakvom nevremenu?«

— Jeste li vi kapetan Štrbac? — upitao je posjetilac u mornarskoj uniformi.

— Jesam — odgovorio sam.

— E, baš dobro što sam vas našao. Izvolite vaš novčanik. Izgubili ste ga u gradu — rekao je mornar, čija odjeća je bila sva natopljena kišom.

»Bio sam zaista obradovan, iznenađen ovakvom posjetom i činjenicom da ponovno u ruci imam svoj novčanik, koга sam dan ranije izgubio. U njemu sam imao dokumente, 11 hiljada u gotovu novcu, neke predmete, sve u vrijednosti od oko 40 hiljada dinara.

Sznao sam iz razgovora, da je ovaj mornar ukrcan na jednom od naših brodova, zove se Blažo Rukavina, rodом iz Gospića, oženjen i ima jedno dijete.

Zamolio sam ga, da kod mene ostane barem malo, ali žurio se na brod. Kaže — isplovit ćemo, moram hitno na odem. Pozdravio je i otišao.

Nisam uspio čestito ni da mu zahvalim. Da mu se bar donekle odužim, napisah vama ovo, pa uvrstite u novine, barem nekoliko riječi. Nek se zna kakve mornare imamo«.